

PROGRAMI ZA OBRAZOVANJE RODITELJA KAO DIO CJELOŽIVOTNOG UČENJA

Uvod

Roditelji su oni koji ispunjavaju odgojnu i socijalizacijsku funkciju obitelji, a to od roditelja traži prilagodbu različitim zahtjevima i potrebama koje nosi suvremena obitelj i roditeljstvo. Kao posljedica toga javlja se i potreba za različitim oblicima pomoći, potpore, savjetovanja i obrazovanja roditelja. Na taj način roditelju se pomaže da se osjeća zadovoljnim, kompetentnim i uspješnim u roditeljskoj ulozi. Obrazovanje roditelja za kvalitetno roditeljstvo, putem pedagoških radionica pomaže i upotpunjuje kvalitetan odnos roditelj-dijete, a tako stečeno znanje temelj je cjeloživotnog učenja.

U zapadnim zemljama možemo naći velik broj raznih obrazovnih programa koji su razvijeni do te mjere da svaki roditelj za sebe može pronaći program koji će mu pružiti ona znanja, savjete, potporu ili vještine koje mu nedostaju ili za koje smatra da će mu pomoći da se osjeća kompetentnijim. Suprotno tome kod nas je koncept obrazovanja i potpore roditelja još uvijek u razvoju te se očekuje da se ovo pitanje podigne na razinu javne potrebe i prihvati kao dio raznih državnih strategija usmjerenih na dobrobit obitelji i djece.

Programi za obrazovanje i potporu roditelja – razgraničenje pojmova

Posljednjih desetljeća velik broj stručnjaka na zapadu razmatra ovu tematiku. Istraživanja su potvrdila da je pravovremeno uključivanje roditelja u programe obrazovanja ili potpore vrlo korisno te da motivacija roditelja za pohađanjem istih neprestano raste (Hanssen i Zimanyi, 2000).

Kada se govori o programima namijenjenim roditeljima u literaturi se susreću dva osnovna pojma: obrazovanje roditelja (*parent education*) i potpora roditeljima (*parent support*). Oba pojma odnose se na pružanje prilike roditeljima da povećaju svoju roditeljsku kompetenciju i samopouzdanje. Prema Zepeda i Morales (2001) obrazovanjem se roditeljima pružaju specifična znanja i vještine o odgoju i skrbi za dijete, u svrhu što uspješnijeg razvoja djetetovih potencijala. Svrha i cilj obrazovanja su: razumijevanje rasta i razvoja djeteta u pojedinoj dobi te razvijanje posebnih odgojnih vještina kako bi se poboljšala interakcija između djeteta i roditelja.

Cilj programa potpore roditeljima jest pomoć roditeljima u razvijanju i korištenju dostupnih psiholoških i materijalnih resursa kako bi pomogli sebi i svojoj djeci. Programi potpore roditeljima usmjereni su na društveni kontekst roditeljstva, povećanje društvene mreže potpore obitelji, povećanje povezanosti zajednice u borbi protiv stresa i izolacije u obavljanju zadaća koje pred roditelje stavlja uloga roditelja. Također, na obrazovanje roditelja može se gledati kao na dio programa roditeljske potpore te se kao takvo obrazovanje često koristi kao jedna komponenta sveobuhvatnog djelovanja usmjerenog na obitelj (Zepeda i Morales, 2001).

Osim toga, uočljive su razlike u definiranju pojma obrazovanja roditelja. Neki autori smatraju kako je osnovni cilj obrazovanja roditelja prevencija roditeljskog neuspjeha i/ili kompenzacija. Za izradu djelotvornog programa roditeljskog obrazovanja važno je voditi

---

⁴⁷ Dr. sc. Rozana Petani, Sveučilište u Zadru - Odjel za pedagogiju

računa o sredini u kojoj se program provodi, znanstvenim spoznajama i potrebama sredine u kojoj se program provodi (Maleš, 1995.).

Vrste programa za obrazovanje i potporu roditelja

Programi obrazovanja roditelja ili programi jačanja obitelji (*family strengthening programs*), predstavljaju područje koje u svom nastajanju teži što više inkorporirati znanstveno utemeljene spoznaje o rastu i razvoju djeteta u praksu (Fox i sur., 2004). Osim usmjerenosti na potrebe djece, moraju odgovarati i različitim potrebama roditelja i obitelji općenito. S obzirom na to na koga su usmjereni možemo pronaći programe usmjerene:

- na roditelje s djecom koja imaju probleme u ponašanju kao što su: deficit pažnje ili hiperaktivnost, depresija, anksioznost, separacijska anksioznost i sl.,
- na roditelje koji su u postupku razvoda ili su pak razvedeni,
- na roditelje s djecom koja imaju nedovoljno razvijene socijalne vještine,
- na roditelje koji su izloženi nasilju u obitelji,
- na pripremanje i obrazovanje majki o tzv. majčinskoj praksi,
- na maloljetne majke tinejdžerke i njihove partnere,
- na očeve i njihovu uključenost oko skrbi za dijete,
- na potporu roditeljima u općenitij, svakodnevnoj skrbi i brizi za dijete.

Jedan od prvih programa, koji je bio usmjeren na roditelje djece s problemima u ponašanju je »Tripple-P« (*Positive Parenting Program*), koji predstavlja sistem roditeljske i obiteljske intervencije, a usmjeren je na roditelje djece predškolskog uzrasta (Sanders, 2004). Ovaj program teži što više povećati pozitivan i brižan odnos između roditelja i djeteta te pomoći roditeljima da razviju uspješne strategije, kako bi se mogli nositi s različitim problemima u ponašanju djeteta. Pokazalo se da je motiviranost roditelja ove djece za ovaj tip programa vrlo velika, iz čega se može jasno zaključiti da roditelji trebaju pomoć i obrazovanje o tome kako skrbiti i odgajati svoje dijete.

U suvremenom društvu skoro svaki peti brak završi razvodom, koji kao takav pogađa i velik broj djece. Kao posljedica razvoda kod djece se može javiti povećana agresija i anksioznost, slabljenje u školskom uspjehu te poteškoće u odnosu s vršnjacima. Pomoć djeci da kroz razvod prođu što bezbolnije te da se nakon razvoda prilagode, jedna je od obaveza roditelja. Programi obrazovanja roditelja usmjereni na roditelje u procesu razvoda svode se na stjecanje vještina za uspostavu što bolje interakcije i komunikacije s djetetom te povećanje kvalitete odnosa (Bratton, 1998). Obrazovanje roditelja pomaže ublažiti mnoge potencijalno štetne utjecaje razvoda na djecu.

U svom programu jačanja socijalnih vještina kod djece, preko programa namijenjenih za obrazovanje roditelja, Utay i Utay (2005) ističu da su djeca koja su kronično agresivna, depresivna, anksiozna, emocionalno zaostala, usamljena, niskog samopoštovanja vrlo često djeca koja nemaju dovoljno razvijene socijalne vještine. U ovim programima roditelji uče kako prepoznati problem kod djeteta (neprihvaćenost, izolacija, usamljenost, nisko samopoštovanje) te shvaćaju važnost usmjeravanja i poticanja djece na interakciju, igru i druženje s vršnjacima.

U novije vrijeme svjedoci smo sve većeg porasta nasilja u obitelji. Primarni cilj programa namijenjenih ovakvim obiteljima jest pomoć u prekidanju začaranog kruga zlostavljanja te usvajanje modela ponašanja koji uključuje empatiju, bezuvjetnu ljubav, potporu i brigu za zdravlje djeteta. Bavolek (2000) ističe da se od svih strategija primarne

prevencije začaranog kruga zlostavljanja, obrazovanje roditelja pokazalo najuspješnijim u prevenciji zanemarivanja i zlostavljanja djece.

Postporođajni period često je izmiješan s raznim emocijama od ugone i radosti do ljutnje, usamljenosti, tuge, stoga se javila potreba obrazovanja i pružanja emocionalne potpore majkama, kako kroz postporođajni period, tako i kroz različite razvojne stadije djeteta. Specifičnost je da se ovi programi provode kroz kućne posjete od strane stručnih osoba kao što su: medicinske ili patronažne sestre, socijalni radnici i savjetnici. Osim pružanja potpore i obrazovanja o potrebama i razvoju djeteta, ti programi usmjereni su i na ukazivanje majkama, kako upravo one igraju značajnu ulogu (poticanjem i odobravanjem) u većem uključivanju očeva oko skrbi za dijete (Paris i Dubus, 2005).

Maloljetničke ili tinejdžerske trudnoće postale su realnost uslijed sve ranijeg stupanja u seksualne odnose. Programi obrazovanja maloljetnih majki i njihovih partnera te razni programi potpore, nameću se kao obaveza s ciljem edukacije maloljetnih roditelja o samom razvoju i rastu djeteta te prihvatljivim roditeljskim i skrbničkim vještinama. U takve programe u većini slučajeva prvo se uključuju majke, a naknadno se uključuju i njihovi partneri (Robbers, 2008.).

Također, kroz razne programe obrazovanja i potpore nastoji se očeve uključiti u odgoj i skrb te ih više povezati s djetetom od ranog djetinjstva. To ima pozitivne učinke na cijelu obitelj i na odnos između samih supružnika (McBride i sur., 2005). Osim programa koji su općenito usmjereni na obrazovanje očeva, postoje i brojni programi (posebno u SAD) namijenjeni maloljetnim očevima određenih rasnih i etničkih skupina, koji nastoje uskladiti roditeljske, odnosno očinske obveze sa završetkom formalnog obrazovanja kao i nalaženjem posla kako bi mogli uzdržavati dijete ili obitelj u cjelini (Mazza, 2002). Rezultati ovih programa pokazuju da orijentacija samo na učenje roditeljskih vještina nije dostatna, nego da mladi očevi trebaju i pomoć oko zapošljavanja te stručnog usavršavanja, koji u ovom slučaju predstavljaju preduvjet za uspješan odnos s djetetom i zadovoljstvo u provođenju zajedničkog vremena.

Zaključak

Većini roditelja odgoj i skrb za dijete ne predstavlja poteškoće te se dobro snalaze u ulozi roditelja. Međutim, postoje i oni roditelji koji su nesigurni, koji nisu kroz svoje djetinjstvo usvojili pozitivan model roditeljske uloge ili se jednostavno ne osjećaju kompetentnima u ulozi roditelja i smatraju da im je pomoć potrebna. Programi obrazovanja roditelja predstavljaju područje koje se stalno razvija i nadopunjuje znanstvenim spoznajama o važnosti pravovremenog i pravilnog usmjeravanja djeteta u razvoju određenih sposobnosti, vještina i znanja, posebno u ranom djetinjstvu. Svi ti programi kao krajnji cilj imaju dobrobit cjelokupne obitelji, jačanje obiteljskih veza i kohezije što čini temelj za uspješni rani razvoj i odgoj djeteta. U RH se programi potpore, savjetovanja i obrazovanja roditelja provode jedino preko različitih udruga, koje su u svom radu usmjerene na obitelj, roditelje i djecu. Stoga je nužno da se na državnoj razini izrade određene mjere socijalne politike te obrazovni programi za roditelje, koji će im dati potporu u izgradnji vlastite roditeljske kompetencije te biti dio cjeloživotnog učenja. Ulaganje u obrazovanje roditelja čini višestruku dobit: bolje djelovanje roditelja, bolje djelovanje obitelji kao cjeline i stabilniji odgoj djece.

Literatura

- Bavolek, J. (2000). The Nurturing Parenting Programs. *Juvenile Justice Bulletin*, 11, str. 1-12.
- Bratton, C. (1998). Training Parents to Facilitate Their Child's Adjustment to Divorce Using the Filial/Family Play Therapy Approach«. U: Briesmeister, M. B, Schaefer, C. E. (ur.). *Handbook of Parent Training*. New York: John Wiley& Sons, Inc.
- Fox, A., Duffy, M., Keller, M. (2004). Training community-based professionals to implament an empirically supported parenting program. *Early Child Development and Care*, 176, br. 1, str. 19-31.
- Hanssen, E., Zimanyi, L. (2000). Support for Families Working with Parents and Caregivers to Support Children from Birth to Three Years of Age, *Coordinators' notebook: An International Resource for Early Childhood Development*, 24, str. 1-45.
- Maleš, D. (1995). Pedagoško obrazovanje roditelja, U: Rosić, V. (ur.) *Pedagoško obrazovanje roditelja*. Zbornik radova, Međunarodni znanstveni kolokvij. Rijeka: Pedagoški fakultet u Rijeci.
- Mazza, C. (2002). Young Dads: The Effects of a Parenting Program on Urban African-American adolescent Fathers. *Adolescence*, 37, br. 148, str. 681-693.
- McBride, A., Brown, L., Bost, K., Shin Vaughn, B., Korth, B. (2005). Paternal Identity, Maternal Gatekeeping, and Father Involvement. *Family Relations*, 54, br. 3, str. 360-372.
- Paris, R., Dubus, N. (2005). Staying Connected While Nurturing an Infant: A challenge of New Matherhood. *Family relations*, 54, br. 1, str. 72-83.
- Robbers, P. (2008). The Caring equation: An Intervention program for teenage Mothers and Their Male Partners. *Children & Schools*, 30, br. 1, str. 37-47.
- Sanders, R. (2004). Stepping Stone Triple P: the theoretical basis and development of an evidence-based positive parenting program for families with a child who has a disability. *Jurnal of Intellectual & Developmental Disability*, 29, br. 3, str. 265-283.
- Utay, J., Utay, C. (2005). Improving social skills: a training presentation to parents, *Education*, 126, br. 2, str. 251-258.
- Zepeda, M., Morales, A. (2001). Supporting Parents through Parent Education. Building Community System for Young children. *Center for Healthier Children, Families and Communities, Reports – Evaluative, Los Altos (142)*. <http://www.healthychild.ucla.edu> (posjećeno 10. studenog 2009).